

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת השרה

הכרזה על אזור נפגע זיהום אוויר לפי חוק אוויר נקי, התשס"ח – 2008

בתוקף סמכותי לפי סעיף 11 לחוק אוויר נקי, התשס"ח – 2008,¹ אני מצווה
 לאמור:

- הגדרות 1. בהכרזה זו –
- "התחנה המרכזית בתל אביב" – תחנת האוטובוסים המרכזית של תל אביב הממוקמת ברחוב לוינסקי.
- הכרזה על אזור נפגע זיהום אוויר 2. (א) אזור התחנה המרכזית בתל אביב הוא אזור נפגע זיהום אוויר. זאת, לאחר שנוכחתי כי קיימת בו חריגה מתמשכת או חוזרת ונשנית מערכי סביבה, שנקבעו עבור מזהמי אוויר כמפורט להלן –
- (1) חומר חלקיקי מרחף שקוטר חלקיקיו קטן מ-10 מיקרומטר;
 - (2) חומר חלקיקי מרחף שקוטר חלקיקיו קטן מ-2.5 מיקרומטר;
 - (3) חנקן דו-חמצני;
 - (4) תחמוצות חנקן;
- (ב) לעניין זה אזור התחנה המרכזית בתל אביב הוא האזור התחום ברחובות המפורטים להלן –
- (1) שכונת נווה שאנן –
 - (א) מכיוון צפון – רחוב הרכבת;
 - (ב) מכיוון מערב – דרך בגין ורחוב העלייה;
 - (ג) מכיוון מזרח – רחוב החרש;
 - (ד) מכיוון דרום – דרך שלמה (שלמה).
 - (2) שכונת שפירא –
 - (א) מכיוון צפון – התחנה המרכזית בתל אביב ודרך שלמה (שלמה);

¹ ס"ח התשס"ח, עמ' 752

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת השרה

- (ב) מכיוון מערב – שדרות הר ציון ;
(ג) מכיוון מזרח – דרך חיל השריון ונתיבי איילון ;
(ד) מכיוון דרום - דרך קיבוץ גלויות.

תמר זנדברג
השרה להגנת הסביבה

נ"צ יגל, התשפ"ג
(19 א/אקטודר 2022)

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת השרה

דברי הסבר

1. במרכז מטרופולין גוש דן, נמצאת התחנה המרכזית תל אביב, אליה מתנקזת תנועה של כלי רכב רבים מידי יום, ובפרט אוטובוסים הנכנסים ויוצאים מהתחנה בקווים עירוניים ובינעירוניים. התנועה הערה של כלי רכב מלווה בפליטות של מזהמי אוויר אשר מתבטאת בריכוזים גבוהים של מזהמים.
2. באזור התחנה המרכזית ממוקמת תחנת ניטור אוויר מזה מספר שנים, כיום ברחוב לוינסקי, ובעבר בתחנה המרכזית עצמה. בשני המיקומים נמדדו בשנים האחרונות חריגות לעומת הערכים הקבועים בתקנות אוויר נקי (ערכי איכות אוויר) (הוראת שעה), התשע"א – 2011, במספר מזהמי אוויר תחבורתיים, ובכללם חלקיקים נשימים עדינים ($PM_{2.5}$) תחמוצות חנקן (NO_x) וחנקן דו חמצני (NO_2).
3. בנוסף, נמדדה חריגה גם מערכי הסביבה למזהם חלקיקים נשימים (PM_{10}), הכולל בתוכו את החלקיקים הנשימים העדינים ($PM_{2.5}$), כמפורט להלן:
 - א. **חנקן דו-חמצני** – חריגה מערך סביבה שנתי בשנים 2019 וב-2020 וב-2021 הערך עומד על 99.25% מערך הסביבה השנתי.
 - ב. **חלקיקים נשימים, חלקיקי PM_{10} (כוללים בתוכם את ה- $PM_{2.5}$)** – חריגה מערך סביבה שנתי בשנים 2019 וב-2021. הריכוז הגבוה ביותר בארץ בתחנות סביבתיות, למעט בסמוך למחצבות.
 - ג. **חלקיקים נשימים עדינים, חלקיקי $PM_{2.5}$** – חריגות מערך סביבה יממתי (מעל ה-18 חריגות היממתיות בתקנות אוויר נקי – ערכי איכות אוויר) ב-2019 וב-2021.
 - ד. **תחמוצות חנקן** – חריגות מערך סביבה חצי – שעתי בשנים 2019 – 2021. מספר החריגות החצי-שעתיים הגבוה ביותר בארץ.
4. כפי שעולה מחוות דעתה של ד"ר לבנה קורדובה – ביזוור, הממונה על מערך ניטור ודיגום אוויר (מצ"ב), משמעות הנתונים הללו היא, שבסמוך לתחנה המרכזית מתקבל זיהום אוויר מתמשך וחוזר ונשנה לפי סעיף 11 לחוק אוויר נקי, התשס"ח – 2008 (להלן – חוק אוויר נקי). זיהום אוויר זה, נובע מפליטות רבות של כלי רכב דיזל – אוטובוסים בעיקר ומוניות שירות, הכוללים חלקיקים ותחמוצות חנקן. חלקיקי דיזל הוגדרו על ידי ארגון הבריאות העולמי כמסרטנים ודאיים לאדם.
5. טרם קבלת החלטה בנושא, ערכה השרה להגנת הסביבה מספר דיונים עם הגורמים הרלבנטיים לרבות דיון ביום 27.4.22 עם שרת התחבורה וצוותה, וביום 2.5.22, עם ראש עיריית תל אביב וצוותו. בהמשך לכך, הועברו מסמכים מטעם העירייה ומטעם משרד התחבורה הכוללים מידע בדבר צעדים שיש בכוונתם לנקוט לשם צמצום זיהום האוויר.
6. בהמשך לכך, ביום 14.6.22 נשלח מכתב מטעם השרה לשרת התחבורה וראש עיריית תל אביב-יפו שכותרתו "מתווה לפינוי התחנה המרכזית תל אביב". המכתב פרט את הליך קבלת ההחלטה ובסיס הנתונים שעמד בפני השרה. השרה ציינה כי בכוונתה להכריז על התחנה המרכזית כעל אזור נפגע זיהום אוויר, על כל המשתמע מכך בהתאם לחוק אוויר נקי, אלא אם תוצג תכנית מפורטת על ידי

מדינת ישראל
המשרד להגנת הסביבה
לשכת השרה

- משרד התחבורה, ובצידה מחויבות ברורה ליישומה, כמו גם שאבני הדרך אכן יישומו בלוחות הזמנים הקבועים בתוכנית.
7. ביום 17.8.22, ובין היתר בהתאם לנוהל פנים משרדי בנושא זה, העבירה השרה להגנת הסביבה טיוטת הכרזה להתייחסות עיריית תל אביב, ואף פרסמה את טיוטת ההכרזה להערות הציבור באתר האינטרנט של המשרד. טיוטת ההכרזה לוותה במסמך מלווה מטעם השרה ובו שוב פרסה השרה את עמדתה בנושא ההכרזה לפיה, הגם שהועברו לידה מסמכים שונים, הכוללים צעדים מסוימים שמטרתם להפחית את זיהום האוויר באזור התחנה המרכזית, לא היה בהם כדי להביא להימנעות מהכרזה, הכל כאמור במסגרת שיקול הדעת המצומצם ממילא ליישום סמכות החובה שבחוק. העיריה לא השיבה ולא התייחסה לטיוטה.
8. ביום 21.9.22, ולאחר ששקלה את מכלול השיקולים הצריכים לעניין, החליטה השרה להכריז על התחנה המרכזית כאזור נפגע זיהום אוויר. השרה הודיעה על החלטתה לעירייה, וציינה כי בכוונתה לחתום על ההכרזה תוך מספר ימים. בהתאם, גם בית המשפט עודכן בנושא במסגרת ההליכים התלויים ועומדים בבג"ץ 1828/22 אדם טבע ודין נ' השרה להגנת הסביבה ואח'.
9. החלטתה זו התקבלה בין היתר בהתחשב במסמכים שונים שעמדו לפניו, שעניינם במידע אודות הצעדים המתוכננים על-ידי העירייה ועל-ידי משרד התחבורה, לרבות הסכם העקרונות שבין משרד התחבורה לבין עיריית תל אביב להקמת מתקנים חלופיים לפינוי מדורג של הפעילות בתחנה המרכזית החדשה, שעיקרם בהפחתת היקף הפעילות של התחבורה הציבורית בתחנה המרכזית בתל אביב. צעדים לגביהם ציינה השרה במכתבה כי הם צעדים חיוביים בעלי פוטנציאל לשפר את איכות האוויר באזור, אך עם זאת, פינוי התחנה לפי הצעדים המתוכננים מצוי בתחילת הדרך, ולעמדתה ההכרזה תבטיח את קידום ותסייע בהסרת חסמים קיימים וחסמים שעוד עשויים להתעורר, כפי שאף קרה בפועל, כאשר ביום 2.10.22 התקבל פסק דין בעת"מ 20952-09-22 ריטרסקי ואח' נ' הועדה המקומית לתכנון ובניה תל אביב, שמשמעותו היא לכל הפחות כי העירייה תתקשה להשלים את הצעדים המתוכננים בלוחות הזמנים שתוארו.
10. לאחר שהועברה החלטת השרה להגנת הסביבה לראש עיריית תל-אביב, ביקש האחרון להישמע בפניה, טרם חתימתה על ההכרזה. ביום 3.10.22, התקיים שימוע נוסף לנציגי העירייה ובו התאפשר לעירייה להעלות את כל הטענות שסברה כי רלבנטים לעניין ההכרזה.
11. לאחר שנשמעו הטענות ונשקלו בכובד ראש, מצאה השרה כי בהינתן מכלול השיקולים הצריכים לעניין, אין מנוס מהכרזה על התחנה המרכזית כעל אזור נפגע זיהום אוויר, על כל המשתמע מכך בהתאם לחוק אוויר נקי, לרבות מחויבות של עיריית תל אביב להכנת תכנית פעולה לנקיטת אמצעים בתחומה, במסגרת סמכויותיה, לשיפור איכות האוויר, למניעת הישנות החרیגות והפסקתן.